

УДК 811.161.1

Шпякіна А.І., студентка

Науковий керівник **Яременко С.А.**, канд. філол. н., доц.

*Національний університет харчових технологій
(НУХТ), м. Київ*

ІНШОМОВНА ЛЕКСИКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПЕРІОДИЦІ

Сьогодні мовна ситуація певною мірою детермінується насамперед дією екстралінгвістичних факторів змін особливостей мовної картини світу. Мова є суспільним явищем, і тому всі зміни політичного, економічного, соціального і культурного характеру, що відбуваються в суспільстві, знаходять своє відображення в мові. Активна варіація функціонування іншомовних лексем помітна при дослідженні сучасних засобів масової інформації, зокрема друкованих статей.

Розроблення основ теорії лексичного запозичення найбільш інтенсивно здійснювалося протягом XIX – пер. пол. XX ст., коли почали з'являтися праці, присвячені вивченню переходу лексичних елементів з однієї мови в іншу. Активізація лексики іншомовного походження зумовлює різноманітні дискусії в суспільстві взагалі та серед лінгвістів зокрема.

Співвідношення запозичених та корінних слів у різних мовах неоднакове. В українській мові запозичення становлять приблизно 10 % її словникового складу [1]. Вхідження нових запозичень до відповідних функціональних сфер та інтенсивне використання лексичних запозичень зумовлене посиленням інформаційних хвиль, появою всесвітньої комп'ютерної мережі; глобальними змінами в розвитку країни, які зараз активно набирають силу і впливають на всі сторони життя сучасного суспільства; розширенням міждержавних і міжнародних відносин, розвитком світового ринку, економіки, інформаційних технологій, що, в свою чергу, відображається у пожвавленні зв'язків із міжнародною спільнотою; прискоренням науково-технічним прогресом; загальним прискоренням темпу суспільного життя; моральною спрямованістю суспільства і його досягненнями у різних сферах діяльності, що відбиваються в мовній ситуації, зокрема, в першу чергу, мові ЗМІ у вигляді запозичень, неологізмів. Відомо, що на сьогоднішній день українська мова зазнає особливо інтенсивного впливу [2]. Як результат цих процесів постає потреба в номінуванні нових реалій матеріального й духовного світу.

За ступенем пристосування іншомовних слів до мови, що запозичує, виокремлюють:

1. Засвоєння – слова, що вже повністю фонетично й граматично пристосувалися до української мови. При фонетичному засвоєнні відсутні в українській мові звуки замінюються близькими до них (theatre-teatr) – міжзубний (інтердентальний) приголосний *th* на початку слова замінений українським *т*. Сучасна українська мова не властиві дифтонги, тому вона їх уникає і в іншомовних словах. Іншомовні приголосні *h* і *g* передаються в українській мові африкатом [ґ]: *humus* – гумус. Надання слову словозміни й пристосування до її системи валентностей мови, що запозичує. Наприклад, до укр. «естрада», запозиченого через франц. *estrade* (з лат. *stratum* – "настил"), долучено для збереження жіночого роду флексію -а, що зумовило його відмінювання («естради», «естрадою» тощо), хоч у французькій мові граматична категорія відмінка відсутня. У Черкасах відбудеться великий весняний концерт із зірками української естради (Вечірні Черкаси. №43. 21 жовтня 2015).

2. Власне запозичення – слова, у яких процес фонетичного й граматичного пристосування ще не завершився. Сейлзмен (англ. *salesman* – продавець) – людина, яка ходить до наметів і пропонує торговцям продукти фірми. Клінер (англ. *cleaner* – очишувач) – фахівець із прибирання приміщень. Досконало володіє сучасними методами чищення, миття, полірування. Працює в спеціалізованих фірмах, що надають подібні послуги компаніям і приватним особам. Спічрайтер (від англ. *speech* – мова, промова і англ. *write* – писати) – вид занять людини, яка готує доповіді та промови для посадовців, бізнесменів, публічних людей. Хедхантер (англ. *headhunting* – полювання за головами) – один з напрямків пошуку і підбору персоналу ключових і рідкісних, як за фахом, так і за рівнем професіоналізму фахівців. Джоббер (англ. *jobber*) – це оптовий продавець, що займається постачанням промислових товарів у великі продовольчі магазини, або ж біржовик, який укладає угоди за свій рахунок [3].

3. Варваризми – слова з особливо виразними ознаками іншомовності. Лексеми, які входять до активного вжитку носіїв мови, поступово втрачають в українській мові варіанти англійського написання і відтворюються кирилицею. Наприклад вал кард (*world car* – міжнародна карта), фронтмен (*front-man* – лідер групи музикантів), сіті-лайт (*city lights* – міська інформація). Переможець турніру, крім призових грошей, отримає вал кард на виступ у кваліфікації традиційного міжнародного професійного турніру (Україна молода. №135 (4962). 20 жовтня 2015).

Велику групу варваризмів становлять транскрибовані мовні одиниці, у яких звуковий склад іншомовних слів точно відтворений українськими літерами. Здебільшого вони позначають відомі слова з інших мов: звертання

(сер), крилаті вислови (лямур, тужур) та інші (велкам, гоу хоум, спікай, гут): «Франція – країна лямура, тужура і шершеляфама! Тут найкоротше у світі освідчення в коханні» (Експрес. №76 (83339). 8-15 жовтня 2015).

4. Екзотизми – слова для позначення екзотичних, незвичайних реалій, для яких у мові немає назв [3]. Йодль (нім.) – жанр народних пісень альпійських горців, а також манера, в якій пісні цього жанру виконуються – фальцет з використанням дуже високих регістрів звуку. Агреже (фр.) – вчений ступінь у Франції, що дає право викладати в ліцеях і в університетах. Сунна (ар.) – священний мусульманський переказ, що містить розповідь про Мухаммеда, а також його висловлювання; вважається додатком до Корану. Тараф (рум.) – румунський і молдавський народний оркестр, зазвичай складається зі скрипки, кобзи, цимбалів, віолончелі, флуєра та бубна. В Національному палаці мистецтв «Україна» відбудеться концерт циганського ансамблю «Тараф де Хайдукс».

Висновок. Ставлення до іншомовних слів завжди зумовлене конкретними історичними обставинами. Небажаним є надмірне використання запозичень, а також намагання очистити мову від іншомовних слів. Суспільна практика людей, історичний розвиток мови відбирають із запозичених слів необхідні, відкидаючи зайві, тобто ті, які позначають поняття, що вже мають у мові цілком прийнятне вираження. Отже, лексика іншомовного походження, коли нею користуватися без зловживань і перекручень, є одним із засобів збагачення словникового складу мови.

Література

1. Архипенко Л. Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англіцизмів у пресі кінця XX – початку XXI ст.) / Л. Архипенко. – Х., 2005. – 280 с.
2. Стишов О. А. Українська лексика кінця XX століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) / О. А. Стишов. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2003. – 288 с.
3. Пономарів О.Д. Сучасна українська мова / О. Д. Пономарів. – К. : Либідь, 2001.– 391 с.